

NEKA OBILJEŽJA PUPAČIĆEVA LEKSIKA U ZBIRCI PJESAMA *MLADIĆI*

SANJA BARIČEVIĆ

Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku
Obala kralja Petra Krešimira IV. 2, HR – 23 000 Zadar
sbaricev@unizd.hr

UDK: 821.163.42-1.09 Pupačić, J.
DOI: 10.15291/csi.4614
Pregledni članak
Primljen: 15. 7. 2024.
Prihvaćen za tisak: 11. 11. 2024.

Poetski tekst može se raščlanjivati različitim metodama koje pripadaju području lingvostilistike. U ovome se radu kvantitativnom metodom raščlanjuju morfološka i leksička obilježja ranoga stvaralaštva Josipa Pupačića, odnosno njegove prve objavljene zbirke *Mladići* (1955). Određuju se leksička raznolikost i leksička gustoća te se daje uvid u zastupljenost pojedine vrste riječi i bogatstvo leksika. Leksička gustoća i raznolikost idu u prilog tvrdnji o jednostavnosti Pupačićeva stila i ponavljanju kao njegovoj bitnoj odrednici. Zastupljenost pojedine vrste riječi povezuje se sa stilskim obilježjima Pupačićeva teksta. Kao bitno obilježje tumači se i veća zastupljenost pojedinih suznačnih riječi, poput zamjenica i veznika. Najzastupljenija vrsta riječi nakon imenica i glagola u Pupačićevu stvaralaštvu zamjenica, a posvojna zamjenica *moj* četvrta je najzastupljenija riječ u korpusu. Sintagmatske veze sa zamjenicom *moj* i posvojnim zamjenicama kao zavisnom sastavnicom donose i motive koji su konstantni u Pupačićevu stvaralaštvu. Izdvajaju se najzastupljenije natuknice te se raščlanjuju kao idejno-motivske konstante prve faze njegova stvaralaštva. Na temelju najzastupljenijih sastavnica tumači se značenjski sloj teksta. Najzastupljeniji leksemi u tekstu *kuća, more, brat, braća, sestra, nebo, voda, rijeka* itd. potvrđuju dva kompleksa u njegovu stvaralaštvu – animističko-panteistički i obiteljski kompleks (Lemac 2017).

KLJUČNE RIJEČI:

Josip Pupačić, leksička gustoća, leksička raznolikost, Mladići, morfološka ii leksička obilježja

1. UVOD

Stilistička istraživanja „mogu se pojednostavljeno svrstati u dva osnovna usmjerenja: lingvističku stilistiku, koja se bavi općim zakonitostima uporabe jezika, i književno-teoretsku, koja je posvećena individualnom izrazu, pa može iznositi i vrijednosne, odnosno kritičke sudove” (Lanović 2001: 124). Nina Lanović nadalje ukazuje na prisutnost težnji koje se javljaju krajem 20. stoljeća „da stilistiku čvršće utemelje kao znanost koja se zasniva na objektivnim parametrima”, navodeći među njima kvantitativnu i statističku stilistiku te tendenciju „da se stil proučava u širem okviru od onoga što ga može obuhvatiti lingvistika, ili teorija književnosti – u okviru semiologije”. Ističe da lingvistička stilistika „postaje sve izrazitije ‘kontekstnom’ i ‘diskursnom’, ne sagledavajući iskaz iz perspektive izolirane jezične jedinice, već preko odnosa koji ti elementi uspostavljaju između sebe i s djelom u cjelini”, a „pritom se ti odnosi i njihove funkcije, kako bi se zadovoljili zahtjevi znanstvene objektivnosti, opisuju i lingvističkim metodama” (Lanović 2001: 125–126). Referirajući se na razmišljanja V. Kalenića, Ljubica Josić ističe da lingvostilistika „proučava stilska obilježja iskaza rabeći tehnike jezikoslovne teorije, tj. u detektiranju, objašnjavanju te vrednovanju stilogenosti jezičnih jedinica oslanja se o jezične kategorije kao mjerne jedinice (nastojeći dosegnuti stilsku informaciju u njezinoj jezičnoj sveukupnosti)” (Josić 2021: 45). Na tragu tih određenja analizira se poetski opus Josipa Pupačića. Rad se bavi morfološkim i leksičkim kategorijama, odnosno morfološkom i leksičkom razinom Pupačićeve prve objavljene zbirke *Mladići* (1955). Kvantitativnom metodom utvrđuje se udio pojavnica u zbirci te se određuju leksička gustoća i leksička raznolikost teksta koje „govore o odabranomu rječniku teksta u odnosu na broj i vrstu pojavnica” (Jelaska i Baričević 2012: 122). Također, određuje se zastupljenost pojedine vrste riječi. Treba imati na umu da „poetski tekst ne mora imati veliku leksičku gustoću ili raznolikost jer se, uvjetno rečeno, raznolikost i gustoća stila, odnosno leksičko/rječničko bogatstvo postiže i višeznačnošću ponavljanih riječi” (Bašić i Baričević 2018: 31). To je posebice istaknuto kada je riječ o poetskome tekstu. Stoga se u radu izdvajaju i najzastupljenije natuknice jer one predstavljaju motivsko-idejna čvorišta određenoga poetskog opusa i pružaju uvid u značenjski sloj teksta.

Zbirka *Mladići* (1955)¹ izlazi kao i druga objavljena zbirka Josipa Pupačića *Kiše*

¹ Pupačić je autor 175 pjesama objavljenih u zbirkama: *Mladići* (1955), *Kiše pjevaju na jablanima* (1955), *Cvijet izvan sebe* (1958), *Ustoličenje* (1960), *Moj križ svejedno gori* (1971), 27 pjesama koje u *Sabranim pjesmama* izlaze pod naslovom „Pjesme objavljene izvan zbirki” te 46 pjesama pod naslovom „Izbor iz ostavštine”, ukupno 248 (Mijović Kočan 1998: 65). *Mladići* (1955) prva je tiskana Pupačićeva zbirka iako se prvom kronološki prema nastanku pjesama smatra zbirka *Kiše pjevaju na jablanima* (Miličević 1982: 195–196; Franković 2016: 180).

pjevaju na jablanima 1955. godine. „Od dvadeset i četiri naslova u ‘Mladićima’ – šesnaest ih je motivski posve ili parcijalno vezanih uza selo, uza zavičaj... (...) U ‘Mladićima’ će biti naznačena i dva bitna motivska tijeka ove zbirčice: obitelj (sjećanje, život u zavičaju) i ljubav, upravo zaljubljenost u ljubav (...) Kao i u pjesničkoj brošuri ‘Kiše...’ i u ‘Mladićima’ je gnoseološki okvir posve lokaliziran u ruralnost zavičaja koja se manifestira mahom slikovno” (Mijović Kočan 1998: 90). Određujući brojčano kojemu motivskom tijeku pripadaju pjesme u zbirci *Mladići*, Mijović Kočan navodi da 11 pjesama u zbirci govori o smrti pjesnikove braće (1998: 90) te o prvim Pupačićevim zbirkama zaključuje da su one „tematski u zavičaju, njime nadahnute, ovdje i okrenute obitelji, čvrstoj vezanosti uz oca i majku, posebice uz brojnu braću uz koju je i malen bio velik” (Mijović Kočan 1998: 97). Tin Lemac u prvim Pupačićevim zbirkama definira ta dva kompleksa kao – animističko-panteistički i obiteljski te ističe važnost obiteljskoga kompleksa u kojemu se „pokazuje njegova otvorenost i dubinska značenjska povezanost s ostatkom njegova pjesništva” (Lemac 2017: 36). Pupačićeva zbirka *Mladići* utemeljuje i određene motivske konstante koje će u kasnijoj fazi stvaralaštva Pupačić uzdignuti do razine simbola. Sanja Franković to potvrđuje analizom motiva vode u Pupačićevu pjesništvu. „Voda je kao jedan od ključnih motiva Pupačićeva pjesništva u početku usko povezana s ostalim motivima njegova zavičajnoga kompleksa (vatre, stabala, brijega, neba, članova obitelji), no njezina se značenja mijenjaju u skladu s fazama pjesnikova stvaralaštva” (Franković 2016: 179). Franković definira njegov put do razine simbola: „U ranome Pupačićevu pjesništvu voda je sinegdoha zavičaja, u razdoblju poetičkih traženja odslikava tjeskobno stanje duše, a u zreloj fazi nekadašnji epifanijski motiv uspjelo se uklapa u kontekst obiteljskih, zavičajnih i nacionalnih predaka, gdje je neodvojiv od motiva zemlje” (Franković 2016: 179–180).

Za razliku od ranijih podjela Pupačićeva stvaralaštva (usp. Mijović Kočan 1998), Tin Lemac ističe kohezivnost Pupačićeva teksta te razlikuje tek ranu i kasnu fazu u Pupačićevu stvaralaštvu i temelji svoju podjelu Pupačićeva stvaralaštva „postavljajući perspektivu subjekta kao centralnu u tom sagledavanju” (Lemac 2017: 13). Lemac rano Pupačićevo pjesništvo u zbirkama *Kiše pjevaju na jablanima* i *Mladići* (1955) definira „infantilističkim subjektom koji sumira animističko-panteističku sliku svijeta (...) i obiteljski kompleks prožet tragikom i nostalgичkim *resentimentom*”, dok je kasno pjesništvo u zbirkama *Cvijet izvan sebe* (1958), *Ustoličenje* (1965), *Moj križ svejedno gori* (1971) određeno „zrelim subjektom i biografskim danostima”, pa autor u njemu izdvaja „subjektovu melankoliju i trajni nesklad sa svijetom, ali i posvemašnju samorefleksiju”. Ta su dva korpusa povezana „predosjećajem vlastite smrti, obitelj-

skom tragikom i hiperbolom kao temeljnim poetičko-stilskim konstituansom. Time se dobiva cjelovita slika Pupačićeva opusa i njegova unutarnja poetička kohezivnost” (Lemac 2017: 13).

2. METODOLOGIJA

Kada je riječ o prvim Pupačićevim zbirkama, njihovo je obilježje „jednostavni rječnik” (Milićević 1982: 202). Nikola Milićević izdvađa pjesme *Oporuka, More, Nas sedam braće, Prijatelj, Tri moja brata, Filigran, Cetina* kao ostvarenja u kojima Pupačić stvara „jasno uobličenu sliku svog svijeta i svog pjesničkog postupka” (1982: 195). Milićević o tim pjesmama navodi: „Sva njihova snaga i ljepota i izvornost ogledala se u njihovoj potpunoj prirodosti. Izražajna struktura bila je posve sukladna sa svijetom što je u njoj bio izražen. (...) imamo dojam kao da u građenju tih pjesama nije sudjelovala nikakva naučena poetika, nikakav pjesnički zanat ili pjesnička moda; kao da su nastale same od sebe, kao da je unutarnji svijet pjesnikov bio toliko snažan i čist te se vlastitom snagom jednostavno pretočio u riječi” (1982: 195). Jednostavnost Pupačićeva izraza, prema Nedjeljku Mihanoviću, povezuje se s proživljenošću i konkretnošću – Pupačić „ne zalazi u apstrakcije, a još manje u površnu akrobatiku sakupljača bizarnih lirskih pojmova. Nije upadao u kušnju da svjesnom igrom metaforičkih paradoksa stvara neke strukturalne izražajne zamke, s kojima bi opsjenio i prevario čitatelja. Smatrao je tek ono dostojnim da se lirski izrazi i umjetnički očituje što je u njemu samome proživljeno” (Mihanović 1982: 238). Kako Mihanović ističe, ta se lirika „u svojoj neposrednoj jednostavnosti i dirljivoj intimnosti izražava snagom sugestivne konkretnosti” (Mihanović 1982: 239). U ovome se radu raščlambom Pupačićeva teksta htjelo kvantitativnom metodom utvrditi u kojoj su mjeri ti tekstovi jednostavni i kada je riječ o leksičkoj raznolikosti i leksičkoj gustoći teksta te ih postaviti u širi kontekst usporedbom s različitim tipovima tekstova. Morfološka i leksička obilježja određena su na temelju broja i udjela pojavnica,² natuknica,³ samoznačnih i suznačnih riječi⁴ te vrsta riječi. Složenost

² Pojavnicom se smatra „svaka riječ shvaćena kao niz slova između dvije bjeline (npr. rečenica *Izišao sam od Oca i odlazim Ocu* ima 7 pojavnica)” (Jelaska i Baričević 2012: 108).

³ Natuknicom se smatra „jedinstven izraz riječi kako se pojavljuje u rječnicima, citatni oblik ili lema (zato u prethodnoj rečenici ima 6 natuknica: *izići, biti, od, otac, i, odlaziti*, jer je natuknica *otac* imala dvije pojavnice)” (Jelaska i Baričević 2012: 108).

⁴ Oko podjele samoznačnih i suznačnih riječi određena su neslaganja u literaturi, primjerice Silić i Pranjković kao samoznačne riječi navode samoznačne glagole, imenice, pridjeve, brojeve, priloge, a suznačnima uz zamjenice smatraju suznačne glagole, prijedloge, veznike, čestice i uzvike (Silić i Pranjković 2005:184). Prema Jelaski (2010), samoznačnim riječima pripadaju: imenice, glagoli,

Pupačićeva poetskog teksta utvrđivala se na temelju leksičke gustoće i leksičke raznolikosti.⁵ Izdvajaju se najzastupljenije natuknice, određuje njihovo mjesto u *Hrvatskome čestotnom rječniku* (1999). Morfološka su obilježja utvrđena na temelju zastupljenosti pojedinih vrsta riječi, a na temelju najzastupljenijih natuknica određeni su motivi i njihovo značenje u prvoj tiskanoj Pupačićevoj zbirci.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Pupačićeva zbirka *Mladići* (1955) sadržava 24 pjesme te je ukupan broj pojavnica 2105. U analizu su uključeni naslovi i posvete, uz pjesme *Vijesti (Uspomeni moje braće)*, *Bez naslova (Majci umjesto utjehe)*, *Poslije smrti (Mladićima o kojima često mislim, da su živi)* koje čine ukupno 14 pojavnica.

3.1. LEKSIČKA GUSTOĆA

Leksička je gustoća omjer broja samoznačnih pojavnica i ukupnoga broja pojavnica (Schmitt 2000 prema Radić, Kuvač Kraljević i Kovačević 2010: 48). „Što je leksička gustoća nekoga teksta veća (bliža vrijednosti 1), tekst ima veći broj samoznačnica te je za njegovo razumijevanje potreban i bogatiji rječnik” (Radić i dr. 2010: 48). U cijeloj je građi samoznačnih pojavnica 1300, dok je suznačnih 805. Udio je samoznačnih pojavnica – 61,76 %, a suznačnih 38,24 %. Budući da je samoznačnih pojavnica ukupno 1300, a ukupan je broj pojavnica 2105, prosječna je leksička gustoća 0,62. Usporedimo li to s rezultatima istraživanja poetskoga diskursa Vesne Parun u *Sonetnim vijencima* (usp. Bašić i Baričević 2018), udio samoznačnih pojavnica u *Sonetnim vijencima* iznosi 71,26 %, a suznačnih 28,74 %. Udio suznačnih pojavnica u Pupačićevoj zbirci za 9,5 postotnih bodova veći je nego u *Sonetnim vijencima*. Veći udio suznačnih pojavnica u Pupačićevoj zbirci, posebice posvojnih zamjenica (*moj, tvoj, naš*) i veznika (*i*) može se tumačiti kao stilsko obilježje Pupačićeva teksta u analiziranoj zbirci. Suznačne riječi u Pupačićevu pjesništvu, posebice posvojne zamjenice

pridjevi, brojevi, priloz i uzvici, a suznačne su: veznici, prijedlozi, zamjenice i čestice. Ovdje se primjenjuje podjela prema Jelaska (2010) jer su i tekstovi s kojima se u raspravi uspoređuju rezultati raščlanjeni prema toj podjeli. Pomoćni glagol *biti* i *hjeti*, dakle u primjerima kada se njima tvore složena glagolska vremena ili načini, određeni su kao suznačne riječi.

⁵ Leksička raznolikost i leksička gustoća te zastupljenost gramatičkih kategorija analizirane su na primjeru različitih tekstnih vrsta i u okviru različitih jezičnih istraživanja (Radić i dr. 2010; Baričević i Kekelj 2009; Jelaska i Baričević 2012; Tomašić i Brkić 2012; Bašić i Jelaska 2013; Jelaska i Kovačević 2001; Jelaska i dr. 2002; Bašić i Baričević 2018).

moj, tvoj, važne su atributne odrednice: *moj brat* (*Tri moja brata*) ili *tvoja kuća* (*Nesagrađena kuća*). Imenice *brat* i *kuća* upravo su kontekstualizirane tim zamjenicama. Tako je zamjenica *moj* četvrta najzastupljenija riječ u Pupačićevu pjesništvu – čiji je udio u ukupnome broju pojavnica 2,14 % (45 puta zabilježena). Za usporedbu, u analiziranim *Sonetnim vijencima* udio je zamjenica tek 0,32 % (Bašić i Baričević 2018). Također polisindetonska uporaba veznika česta je u Pupačićevu pjesništvu. Veznik *i* u Pupačićevu korpusu čini udio od 5,70 % i zabilježen je 120 puta (prilog 1), dok u pjesništvu Vesne Parun, iako je u deset najzastupljenijih pojavnica, čini 3,26 % ukupnoga broja pojavnica (usp. Bašić i Baričević 2018).

Uspoređujući te podatke s rezultatima istraživanja leksičke gustoće i raznolikosti u evanđeljima (Jelaska i Baričević 2017), početnicama iz hrvatskoga jezika (Radić i dr. 2010) te sastavcima učenika osnovnih škola na kraju osnovnoškolskoga obrazovanja, zaključuje se da je najmanja razlika u zastupljenosti samoznačnih i suznačnih pojavnica u radovima osnovnoškolaca. Tako je udio samoznačnih pojavnica 54,58 % u radovima učenika sjevernog dijela Hrvatske i 53,72 % u radovima učenika južnoga dijela (Češi 2015: 107), slijede evanđelja u kojima je ukupan udio samoznačnih pojavnica 57 %, a suznačnih pojavnica 43 % (usp. Jelaska i Baričević 2012: 117). Najveća je leksička gustoća u početnicama u kojima je udio samoznačnih pojavnica 83 % te su samoznačne pojavnice za 66 postotnih bodova zastupljenije od suznačnih pojavnica (Radić i dr. 2010: 52; usp. Bašić i Baričević 2018: 37–38). U analiziranim korpusima najmanja je jezična gustoća utvrđena u radovima učenika na kraju osnovnoškolskoga obrazovanja: 0,46 – 0,57 (Češi 2016: 15). Leksička je gustoća evanđelja tek nešto veća – 0,57 (Jelaska i Baričević 2012: 117). U *Sonetnim vijencima* prosječna je leksička gustoća – 0,71 (Bašić i Baričević 2018: 39). Najveća je u početnicama – 0,83 (Radić i dr. 2010: 49; usp. Bašić i Baričević 2018: 39–40). Takvi se rezultati tumače stilom pojedinoga autora, odnosno namjenom teksta (usp. Bašić i Baričević 2018). Pupačićev tekst čija je prosječna leksička gustoća 0,62 može se smatrati jednostavnijim tekstom prema udjelu samoznačnih pojavnica.

TABLICA 1. Leksička gustoća pjesama u zbirci *Mladići*

Mladići	broj samoznačnih pojavnica	ukupan broj pojavnica	leksička gustoća
Mladići	28	46	0,61
Jesenja pjesma	92	119	0,77
Zaljubljen u ljubav	79	123	0,64
Vijesti	62	125	0,5
Bez naslova	40	57	0,7

Mladići	broj samoznačnih pojava	ukupan broj pojava	leksička gustoća
Daleko dopire majčina tuga	31	49	0,65
Strujanja	91	115	0,79
Nas sedam braće	75	112	0,67
Možemo viknuti u nebo	43	62	0,69
Dvije lijepe žene	29	54	0,54
Moji ljudi, moj mir i moja djevojka	30	60	0,5
Filigran	48	81	0,59
Opterećene vizije	47	80	0,59
Prijatelj	41	67	0,61
More	57	98	0,58
Tri moja brata	53	95	0,56
Pjesma moje sestre	49	85	0,58
Tišine su me umorile	22	34	0,65
Pustinja	33	60	0,55
Mi nismo bogati putnici	112	181	0,62
Mrtvaci	28	50	0,56
Poslije smrti	47	75	0,63
Nesagrađena kuća	110	192	0,57
Oporuka	53	85	0,62
ukupno	1300	2105	0,62
maks.	112	192	0,79
prosjeak	54,17	87,71	0,62
min.	22	34	0,5

Ako se promotre pojedinačno pjesme u zbirci, najveći je broj pojava u pjesmi *Nesagrađena kuća* – 192, a najmanji u pjesmi *Tišine su me umorile* – 34, prosječan broj pojava iznosi 87,71. Raspon je leksičke gustoće 0,5 (*Vijesti*, *Moji ljudi, moj mir i moja djevojka*) – 0,79 (*Strujanja*) (tablica 1). Ponavljanje je bitna odrednica Pupačićeva pjesništva. Međutim, u pjesmi *Strujanja* od samoznačnica tek se *dan*, *konjic*, *nebo* pojavljuju po dva puta. Sve ostale samoznačnice, njih 85 (*bedro*, *bijel*, *bos*, *crven*, *čopor*, *čuti*, *djevojče*, *dojka*, *gle*, *gledati*, *gol*, *gologlav*, *grliti*, *harfa*, *hrliti*, *jedriti*, *jezero*, *kasati*, *kititi*, *kosa*, *lađa*, *ljubiti*, *miris*, *mladić*, *more*, *naćuliti*, *nekamo*, *nemir*, *nevini*, *neznano*, *nositi*, *nož*, *njihati*, *oko*, *opijelo*, *ožujak*, *park*, *pazuh*, *pijan*, *pitom*, *pjevati*, *pladanj*, *plameno*, *plav*, *podne*, *preskakati*, *prohtjeti*, *prolijevati*, *pro-*

stran, prst, pršiti, ravnica, raznositi, razuzdan, ruka, ruž, sićušan, sjenka, skok, srce, stablo, stopalo, strastveno, strujanje, svežanj, svijati, svirati, svjetlo, šetati, šuma, tijelo, trava, uho, ulica, visok, vlas, vodoskok, vrištati, vrt, zauzdan, zelen, zlatan, zvijer, zvučan, žudnja) zabilježene su tek jednom i čine 73,91 % ukupnoga broja pojava u pjesmi. Suznačne su pojavnice 24 – a (1), da (1), i (5), kroz (1), na (2), naš (1), po (2), pod (1), se (3), su (1), što (1), u (5) – ukupno 12 suznačnih natuknica. *Strujanja* donose impresionističku sliku (vidrićevsku pejzažnu sliku). U njima je tek jedna posvojna zamjenica (*Našem se visokom nebu prohtjelo vikat u oku!*) koja nije u sintagmatskome odnosu kojim se motiv kontekstualizira u Pupačićev osobni, zavičajni ili obiteljski prostor. S druge strane, u pjesmi *Vijesti*, koja donosi bolno iskustvo gubitka braće, gotovo je isti udio samoznačnih i suznačnih pojava. Tako su samoznačne pojavnice 62, što čini 49,60 % ukupnoga broja pojava u pjesmi. Suznačnih je pojava 63, dakle njihov je udio 50,40 %. Zabilježeno je tek osam samoznačnica koje se javljaju više puta – *biti* (4), *znati* (4), *dati* (3), *dan* (3), *doći* (3), *suton* (3), *glas* (2), *pamtiti* (2), *pravo* (2), *tako* (2), *tužan* (2), *vidjeti* (2), *vijest* (2), *voljeti* (2), te 26 samoznačnica koje se javljaju samo jednom – *braća*, *crn*, *djetinjstvo*, *glasonoša*, *jesen*, *kako*, *krilo*, *kuća*, *kvariti*, *ljet*, *mutiti*, *nečujan*, *nož*, *odnijeti*, *otkuda*, *proljeće*, *put*, *razoriti*, *ružan*, *sad*, *slutiti*, *sunce*, *uspomena*, *zima*, *zvono*, *zvuk*. Iako je gotovo jednak udio samoznačnih i suznačnih pojava, suznačne pojavnice imaju veći broj ponavljanja. Od suznačnih riječi najzastupljeniji je pomoćni glagol *biti* u tvorbi perfekta (11), slijede čestica *ne* (8), veznici *i* (7) i *da* (5), osobne zamjenica *ja* (4) i *oni* (3), pokazna zamjenica *taj* (3), upitna zamjenica *tko* (3), veznik *a* (2), pomoćni glagol *htjeti* (2) te zamjenica *što* (2). Ostale su suznačne riječi zabilježene jednom – *bez*, *jer*, *koji*, *moj*, *nad*, *naš*, *pa*, *radi*, *svi*, *ta*, *takav*, *to*, *zar*. Pokaznom zamjenicom *taj* kontekstualiziraju se motivi i stavlja naglasak na važnost motiva *glasa*, *dana*, *glasonoše* koji se vezuju za saznanje o smrti braće. Čestica *ne* zabilježena je uz glagole percepcije i znanja – *pamtiti*, *znati*, *vidjeti* – primjer (1)⁶.

- (1) *Ne pamtim taj glas, / ne znam otkuda je došao (...) Ne pamtim taj dan, / i ne znam kako je prošlo. // Ne znam tog glasonošu. / Ne vidjeh toliko tužnih sutona, (...) // Ne vidjeh tako tužnih sutona (...) ... I došao je dan / Sad ne znam koji je bio.* (Pupačić 2005: 48)

⁶ Svi su primjeri u radu navedeni prema Pupačić 2005.

3.2. LEKSIČKA RAZNOLIKOST

Leksička je raznolikost omjer samoznačnih natuknica i svih pojava. „Što je mjera leksičke raznolikosti manja (bliža vrijednosti 0), u tekstu je prisutan manji broj različitih riječi, a većina se riječi ponavlja” (Radić i dr. 2010: 48). U našem je korpusu ukupno 665 samoznačnih natuknica te ukupno 2105 pojava, što rezultira prosječnom leksičkom raznolikošću 0,32.

TABLICA 2. Leksička raznolikost pjesama u zbirci *Mladići*

Mladići	broj samoznačnih natuknica	ukupan broj pojava	leksička raznolikost
Mladići	18	46	0,37
Jesenja pjesma	87 ⁷	119	0,73
Zaljubljen u ljubav	56 ⁸	123	0,46
Vijesti	41	125	0,33
Bez naslova	25	57	0,44
Daleko dopire majčina tuga	29	49	0,59
Strujanja	88	115	0,76
Nas sedam braće	32	112	0,29
Možemo viknuti u nebo	33	62	0,53
Dvije lijepe žene	19	54	0,37
Moji ljudi, moj mir i moja djevojka	11	60	0,18
Filigran	33	81	0,41
Opterećene vizije	39	80	0,49
Prijatelj	40	67	0,6
More	24	98	0,24
Tri moja brata	31	95	0,33
Pjesma moje sestre	36	85	0,42
Tišine su me umorile	17	34	0,5
Pustinja	28	60	0,47
Mi nismo bogati putnici	98	181	0,54
Mrtvaci	28	50	0,56
Poslije smrti	45	75	0,60

⁷ *Breg i brijeg* navedene su kao dvije natuknice.

⁸ *Ko i kao* navedene su kao dvije natuknice.

Mladići	broj samoznačnih natuknica	ukupan broj pojavnica	leksička raznolikost
Nesagrađena kuća	60	192	0,31
Oporuka	39	85	0,46
ukupno	958	2105	0,32
maks.	98	192	0,76
prosjek	39,88	87,71	0,46
min.	11	34	0,18

U tablici 2 prikazani su udio natuknica i pojavnica te leksička raznolikost svake od pjesama u zbirci. Kod leksičke raznolikosti veći je raspon nego kod leksičke gustoće, što ukazuje na to da se veći broj samoznačnica ponavlja. U Pupačićevoj zbirci riječi koje se ponavljaju upravo su njegove motivske konstante. Najmanja je leksička raznolikost u pjesmi *Moji ljudi, moj mir i moja djevojka* – 0,18, a najveća leksička raznolikost, kao i najveća leksička gustoća, zabilježena je u pjesmi *Strujanja* – 0,76. Najveći je udio samoznačnih natuknica, njih 88 i najmanji broj ponavljanih riječi u toj pjesmi. Pjesma *Moji ljudi, moj mir i moja djevojka* ima isti broj samoznačnih (30) i suznačnih pojavnica (30), i to je pjesma čija je leksička gustoća uz pjesmu *Vijesti* najmanja u raščlanjenoj zbirci – 0, 5. Međutim, leksička je raznolikost gotovo dvostruko veća u *Vijestima* (0,33) jer je manji udio samoznačnica koje se ponavljaju. Najmanji je udio natuknica u pjesmi *Moji ljudi, moj mir i moja djevojka*. U njoj se pojavljuje tek 17 samoznačnih i suznačnih natuknica, odnosno 60 pojavnica – samoznačne: *biti* (7), *mir* (6), *ljudi* (5), *imati* (4), *djevojka* (3), *dolina* (2), *prst* (2), *dobar* (1), *držati* (1), *siromašan* (1), *tvrditi* (1); suznačne – *moj* (12), *da* (7), *ja* (4), *oko* (2), *svoj* (1), *u* (1). Samoznačnih je natuknica tek 11. Najzastupljenija je suznačnica – posvojna zamjenica *moj* koja se u atributnoj ulozi vezuje sročnošću s imenicama *ljudi, mir, prsti, dolina, djevojka*. Zamjenica *moj* kontekstualizira navedene motive u Pupačićev osobni prostor, a njihova se važnost u sintagmatskim ponavljanjima potvrđuje.

Ako usporedimo leksičku raznolikost Pupačićeve zbirke s provedenim istraživanjima leksičke raznolikosti (usp. Bašić i Baričević 2018: 35–37), najmanja je leksička raznolikost u evanđeljima u rasponu 0,10 – 0,16 (Jelaska i Baričević 2012: 115), nešto je veća u početnicama 0,30 (Radić i dr. 2010). Leksička je raznolikost učeničkih sastavaka 0,45 – 0,59 (Češi 2016: 16), a *Sonetnih vijenaca* u rasponu od 0,52 – 0,70. Prosječna je leksička raznolikost *Sonetnih vijenaca* 0,58 (Bašić i Baričević 2018: 35–36). U Pupačićevim *Mladićima* leksička raznolikost (0,32) najbliža je po vrijednosti početnicama – 0,30. Ona je gotovo dvostruko manja nego u *Sonet-*

nim vijencima Vesne Parun. Takva leksička raznolikost potvrđuje ponavljanje kao bitnu odrednicu Pupačićeva teksta te nevelik leksik koji se ponavlja svrstavajući se u zavičajni i obiteljski tematski ciklus i koji se provlači i potvrđuje u većem broju pjesama. U prilog tomu može se navesti da su u njegovu opusu 442 pojavnice zabilježene tek jednom, pa je njihov udio 20,99 % u ukupnom broju pojavnica. Taj je udio za 4,01 % manji od udjela takvih pojavnica u raščlanjenom pjesništvu Vesne Parun. U *Sonetnim je vijencima* 25 % pojavnica zabilježeno tek jedanput (Bašić i Baričević 2018: 37).

3.3. VRSTE RIJEČI

Morfološka obilježja Pupačićeve zbirke određivala su se na temelju zastupljenosti pojedine vrste riječi.

TABLICA 3. Zastupljenost vrsta riječi u zbirci *Mladići*

vrsta riječi	broj	udio
imenice	615	29,22
glagoli	474	22,52
zamjenice	307	14,58
veznici	200	9,5
pridjevi	194	9,22
prijedlozi	153	7,27
prilozi	83	3,94
čestice	45	2,14
brojevi	24	1,14
usklici	10	0,46
ukupno	2105	100

U zbirci *Mladići* najzastupljenija su vrsta riječi imenice (29,22 %), slijede glagoli (22,52 %) te zamjenice (14,58 %). Ostale vrste riječi u zbirci imaju udio manji od 10 posto – veznici (9,5 %) pridjevi (9,22 %), prijedlozi (7,27 %), prilozi (3,94 %), čestice (2,14 %), brojevi (1,14 %), dok je najmanji udio usklika (0,46 %). Treba napomenuti da je broj samoznačnih glagolskih pojavnica – 374, stoga je i njihov udio – 17,77 %. Visok udio zamjenica, posebice u ponavljanim sintagmatskim svezama, potvrđuje njihovu stilemsku funkciju u Pupačićevu stvaralaštvu. Također veća zastupljenost veznika može se izdvojiti kao obilježje Pupačićeva stila – polisindetonska ponavljanja, gradacije i sl.

Ako se zastupljenost vrsta riječi uspoređi sa zastupljenošću pojedine vrste riječi u poetskome tekstu Vesne Parun (Bašić i Baričević 2018), uočava se da su i u jednome i drugome korpusu najzastupljenije vrste riječi imenice (*Sonetni vijenci* – 38,43 %, *Mladići* – 29,22 %). Slijede glagoli (*Sonetni vijenci* – 15,76 %, *Mladići* – 22,52 %, odnosno 17,77 %). Udio je imenica u *Sonetnim vijencima* za 9,21 postotnih bodova veći nego u zbirci *Mladići*, dok je udio glagola za 6,76 postotna boda veći u Pupačićevoj zbirci (slika 1). U *Sonetnim vijencima* treća je najzastupljenija vrsta riječi pridjev (13,01 %), slijede prijedlozi (10,06 %), a tek onda zamjenice (9,01 %) i veznici (5,37 %). Redoslijed četiriju najmanje zastupljenih riječi u obama je korpusima isti – prilozima (*Sonetni vijenci* 4,61 %; *Mladići* 3,94 %), čestice (*Sonetni vijenci* 2,84 %; *Mladići* 2,14 %), brojevi (*Sonetni vijenci* 0,45 %; *Mladići* 1,14 %) i usklici (*Sonetni vijenci* 0,43 %; *Mladići* 0,46 %). Veća zastupljenost glagola od imenica zabilježena je u evanđeljima. Udio je imenica 19,7 %, a glagola 25,22 %. Zamjenice su u evanđeljima, kao i u Pupačićevoj zbirci, treća najzastupljenija vrsta riječi – 20,14 %, a slijede ju po zastupljenosti veznici – 12,56 %. Veći udio zamjenica u Ivanovu evanđelju u odnosu na ostala evanđelja, Jelaska i Baričević tumače time „što ima više dijaloga i monologa nego ostala evanđelja, dakle više osobnih zamjenica koja označuju lica i broj govornih osoba, te rod negovornih dok sinoptici imaju više pripovjednih dijelova. Posljedica znatno veće zastupljenosti zamjenica, a manje zastupljenosti pridjeva među natuknicama je još očitija (...) Gotovo pet puta veći udio zamjenica glavni je razlog čak za 9 % manjega udjela samoznačnih natuknica kod Ivana” (Jelaska i Baričević 2012: 120). I obilježjem Pupačićeve lirike može se smatrati određena dijalogičnost – s morem (*More*), sa sestrom (*Pjesma moje sestre*) ili su one pjesnikov govor/monolog, obraćanje – bratu (*Nesagrađena kuća*), baštinicima (*Oporuka*), majci (*Opterećene vizije*, *Daleko dopire majčina tuga*). Ivo Pranjković (2006: 27) među obilježjima biblijskoga stila navodi „tzv. biblijsko *i*, tj. vezničko ili, znatno češće, isticajno *i* (intenzifikator) u polisindetskim (koordiniranim) konstrukcijama ili na počecima kontekstualno uključenih rečenica (tj. na razini teksta)”. Vezničnik *i* druga je po čestoti pojavnica u zbirci, pa se kao primjeri u kojima se mogu naći naznake takva isticanja mogu izdvojiti i cijele pjesme ili pojedini stihovi, primjerice *Nesagrađena kuća*:

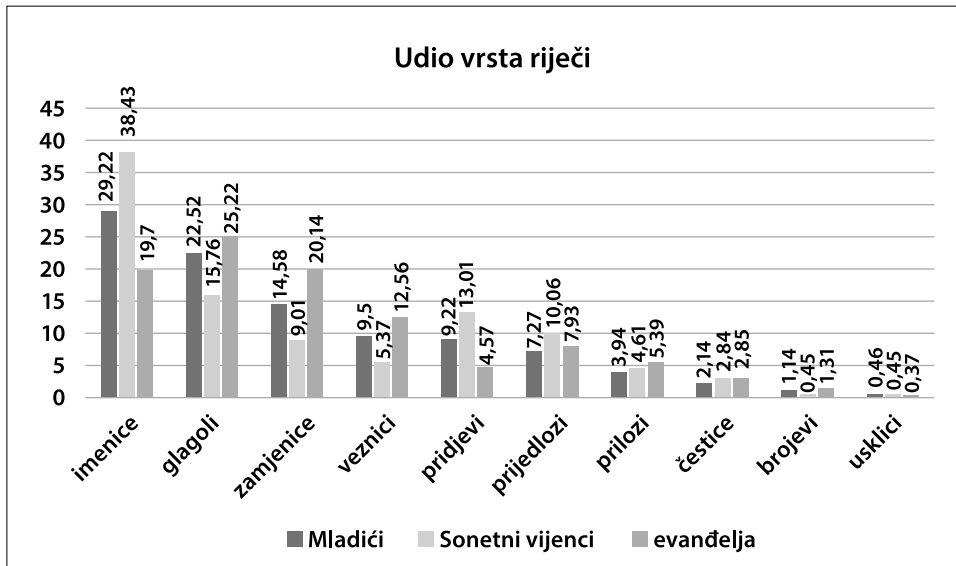
- (2) *Vrata nemaju izlaza, i nema vrata na koja bi / izišli, brate moj! (...) I sišao sam u podrum po kojem otac riše tvoj / povratak. / I stvara tvoj svijet. I stvara tvoj svijet! / Jer, brate moj, ti si sin (bio si sin) i brat, i otac. / Jer ti si bio sin i brat. I kuća je tvoja narasla / jedne večeri.*

// I mrak su svrdlali prozori njezini. Igrali su / čempresi. / Svirala je noć. I krupnjali su tvoji sinovi (Pupačić 2005: 67).

Poveznicu Pupačićeva teksta s biblijskim tekstom tumači Ivan Slamnig ističući posljednje stihove pjesme *Tri moja brata*. „U zaključnom stihu, snažnom u ekonomičnosti svoga ritmičkog i smisaonog efekta, gdje se pjesnik otuđuje od sebe i uključuje se među svoju braću kao bilo koji od njih, – *moj brat, moj brat, i moj brat* odjekuje ‘Moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh’” (Slamnig 1986: 168). Sličan postupak ponavljanja sada cijelih rečenica Pupačić primjenjuje u pjesmi *Nesagrađena kuća*:

(3) *Otišla je kuća. Otišla je kuća. Otišla je kuća tvoja* (Pupačić 2005: 67).

Ostale vrste riječi zastupljene su manje od 10 % – pridjevi – 4,57 %, prijedlozi – 7,93 %, prilozi – 5,39 %, čestice – 2,85 %, brojevi 1,31 % i uskllici – 1,37 % (Jelaska i Baričević 2012: 120–121; usp. Bašić i Baričević 2018: 45–46).

SLIKA 1. Zastupljenost vrsta riječi u zbirci Mladići, Sonetnim vijencima i evanđeljima

3.4. NATUKNICE

Među najzastupljenijih deset natuknica u Pupačićevoj zbirci šest je zamjenica – *moj* (45), *ja* (37), *sebe* (28), *mi* (26), *svoj* (23), *koji* (21). Njihove pojavnice čine 178 pojavnica – 8,45 % ukupnoga broja pojavnica (prilog 1). Posebnost je zamjeničkih pojavnica, posebice kada je riječ o posvojnoj zamjenici *moj*, da se ona ponavlja u sintagmatskim spojevima,⁹ najčešće odredbenim spojevima riječi kojima se sugerira važnost glavne sastavnice sintagme. Usporedimo li najzastupljenije natuknice u dvama poetskim tekstovima, i u *Sonetnim vijencima* i u *Mladićima*, među deset su najzastupljenijih riječi veznik *i*, prijedlog *u*, glagol *biti* i zamjenice *sebe* i *ja*, koje prema *Hrvatskome čestotnom rječniku* pripadaju najčestotnijim riječima. U Pupačićevoj zbirci 100 najčestotnijih natuknica čini ukupno 1217 pojavnica. U ukupnome broju pojavnica one čine udio od 57,81 % (prilog 1). U *Sonetnim vijencima* Vesne Parun 2571 pojavnica čini udio od 37,49 % u ukupnome broju pojavnica (usp. Bašić i Baričević 2018). Takav omjer potvrđuje ponavljanje kao bitno obilježje Pupačićeva jednostavnog izraza.

3.4.1. IMENIČKE NATUKNICE – MOTIVI U PJESNIŠTVU

Kada je riječ o Pupačićevu leksiku, Nikola Milićević napominje da su u prvoj zbirci *Kiše pjevaju na jablanima* „već zacrtani neki elementi, od kojih će pjesnik kasnije graditi dobar dio svojih tekstova” te na prvo mjesto stavlja doživljaj prirode. „Nije teško uočiti da je on s vanjskim svijetom osjećao duboku povezanost i prostodušnu prisnost. Sve što je gledao oko sebe – stabla, ptice, oblake, vode – sve je to živjelo s njim zajedno, u nekom čudnom prijateljskom zagrljaju” (Milićević 1982: 196). O riječima „prije svega *nebo*, *vjetar*, *kiša*, *sunce*, *oblak*” koje se često ponavljaju u Pupačićevoj prvoj zbirci *Kiše pjevaju na jablanima*, ali i u ostalim djelima, Milićević ističe da one „tvore i omeđuju njegov svijet, one mu daju svjetlost i snagu rasta i kretanja, jer zaista, taj svijet je gotovo uvijek u pokretu, u vitalnom bujanju, cvjetanju i zrenju” (Milićević 1982: 196). U zbirci *Mladići* uz taj svijet dominantom

⁹ „Spojevi riječi ili **sintagmeme** jedinice su sintaktičke razine koje se sastoje od najmanje dviju međusobno povezanih sastavnica ili **tagmema**, tj. samoznačnih riječi i/ili oblika, npr. *mirno more*, *graditi kuću*, *baviti se trgovinom*, *misлити na posljedice*, *spavati mirno*, *mnogo snijega*” (Silić i Pranjković 2005: 261). Prema Siliću i Pranjkoviću suznačnim riječima pripadaju zamjenice, „ali one mogu biti sastavnice spojeva riječi, npr. *netko nepoznati*, i funkcionirati kao članovi rečeničnoga ustrojstva, npr. *Oni su se javili, jer je jedna od glavnih funkcija zamjenica da zamjenjuju samoznačne riječi, pa onda mogu zauzimati i pozicije koje mogu zauzimati te riječi*” (Silić i Pranjković 2005: 184).

postaje obiteljska tragedija. Pupačić je „duboko u sebi nosio onu krvnu vezu, onu predaju što ga je spajala sa zemljom, s rodnim ognjištem, sa svojim ukućanima, s pređima. Tu je bila njegova mati, otac, braća, djetinjstvo, kuća, baština, ona najprirodnija patrijarhalna ljudska zajednica, u kojoj ima nečeg iskonskog i legendarnog, nečeg čistog i teškog u isto vrijeme” (Milićević 1982: 198). Tako se među prvih 100 najčestotnijih imeničkih natuknica izdvajaju u Pupačićevoj zbirci one koje pripadaju prostoru djetinjstva, zavičaja: *more, brijeg, jezero, rijeka, kosa, jutro, oblak*; ljubavi: *žena i dijete* te obiteljskomu kompleksu: *kuća, brat, braća, sestra, otac, sin* (prilog 1). Dok je kod Vesne Parun najzastupljenija imenička pojavnica *ptica*, kod Pupačića je to *kuća*. Samoznačne natuknice koje se izdvajaju u oba korpusa u 100 najzastupljenijih riječi jesu: *more, ruka, mir, ljudi, nebo, duša, oko, pjesma, san, srce, sunce, voda*, pridjevi: *crn, star i bijel*; glagoli: *biti, gledati i znati* (usp. Bašić i Baričević 2018). Usporedna analiza motivskih sastavnica izvan je sadržaja ovoga rada, ali se na primjeru najzastupljenijih motiva mogu vidjeti i zajednički tematski okviri – poput mediteranskoga (primjer imenica *more, ljudi, nebo, sunce* itd.) ili protumačiti stilski postupci kojima svoj pjesnički svijet grade oba autora (primjeri kontrasta *crn i bijel*).

3.4.2. SINTAGMATSKE SASTAVNICE

Poetski izrazito osobni, ispovjedni karakter Pupačićeve lirike često je istican u kritičkoj literaturi. Na sintagmatskoj razini ispovjedni karakter poetskoga teksta oprimjerujemo sintagmama sa zavisnom sastavnicom *moj* i sintagmama u kojima je glavna sastavnica *kuća*. Pupačićeva sklonost ponavljanju ovdje jasno izdvaja motive, odnosno sintagmatske izraze, koji su konstantom njegova stvaralaštva. Upravo zamjenica *moj* u sintagmatskim svezama/spojevima koji se ponavljaju potvrđuje značenje onoga što pjesnik određuje važnim u svojoj ispovijedi. Zamjenica *moj* zabilježena je određenim sintagmama u naslovima triju pjesama – *Pjesma moje sestre; Moji ljudi, moj mir i moja djevojka; Tri moja brata*. Ponavljanje se odvija na sintagmatskoj razini, pa zamjenicu *moj* vezuje uz imenice: *brat, braća, mir, djevojka, prsti, ljudi, dolina, drugovi, kuća, mili, baština, prsten, sestra* (primjeri 4 – 11). Tako se zamjenica *moj* pojavljuje u sljedećim primjerima:

- (4) *Šeću se oblaci bijeli / bunarom moga oca* (Pjesma moje sestre, 2005: 47)
- (5) *Uspomeni moje braće* (Vijesti, 2005: 48)
- (6) *Velika. Velika su moja braća. / Sunce odlazi. Toplo je od smijeha moje braće* (Nas sedam braće, 2005: 53)

- (7) *Ja imam svoj mir / i držim da je moj mir /moj mir, / da su moji prsti moji prsti, / da su ljudi oko mene / moji ljudi, / da je siromašna dolina / moja dolina. / Tvrdim / da su ljudi oko mene / moji ljudi, / da je mir u meni / moj mir, / i da je dobra djevojka / moja djevojka. (Moji ljudi, / moj mir i moja djevojka, 2005: 60)*
- (8) *Kad sam bio tri moja brata i ja, (...) / Kad sam bio / tri moja brata / i ja, (...) / To su bila tri moja brata: / moj brat, moj brat, i moj brat (Tri moja brata, 2005: 66)*
- (9) *Vrata nemaju izlaza, i nema vrata na koja bi / izišli, brate moj! / (...) A zašto ni kuće nema, brate moj, zašto nema / kuće tvoje? / (...) Jer, brate moj, ti si sin (bio si sin) i brat, i otac. / (...) Godine urlaju po starom zidu, mili moj. / (...) Kuća je samo temelj, nacrt tvoje smrti. Brate moj! (Nesagrađena kuća, 2005: 67)*
- (10) *Prsten što ti si ga dala, / (najljepša moja baštino), / nosit će ruka grobara, / moj prsten, / moj zlatni / prsten što ti si ga dala (...) najljepša moja baštino (Oporuka, 2005: 68)*
- (11) *Vesela sestra moja / pjeva u vinogradu (Pjesma moje sestre, 2005: 47)*

Kuća je motiv obilježen obiteljskom tragedijom koja ju čini *mračnom grobnicom* (primjer 12) Uz nju se vezuju zamjenice *naša* (obiteljska kuća) – primjeri 13, 14, *svoja* (primjer 15) i *tvoja* (bratova kuća) – 16.

- (12) *Sa užganim štapovima / ulazimo u kuće / mračne grobnice (...) (Poslije smrti, 2005: 64)*
- (13) *I sunce je crno bilo nad našom kućom (Vijesti, 2005: 48)*
- (14) *A zloduh je dograktao u našu kuću / i vješa po njoj / crne zavjese (Opterećene vizije, 2005: 62)*
- (15) *Gradio sam kuću svoju / bijelu i otmjenu, (...) Kuća je moja bila / bijela / i otmjena (Filigran, 2005: 61)*
- (16) *Nema vrata, ni prozora, ni krova, tvoja kamena / kuća, / u koju je ušla (nimalo slična tebi) neviđena noć. / A zašto ni kuće nema, brate moj, zašto nema / kuće tvoje? (...) I kuća je tvoja narasla / jedne večeri. (...) Jedne večeri opet si bio / lijep; jer, narasla je / kuća tvoja. (...) Otišla je kuća tvoja (Nesagrađena kuća, 2005: 67)*

Od ostalih vrsta riječi u takve sintagmatske odnose kao zavisne sastavnice ulaze brojevi i pridjevi, ali u manjem broju primjera od zamjenica. Brojevi *tri* i *sedam* na-

vode se uvijek u sintagmatskim izrazima s glavnim sastavnicama *braća*, *brat* i *sestre* i osobnom ili posvojnomo zamjenicom – primjeri 17, 18.

(17) *Nas sedam braće / visoke (...) Nas sedam braće / velike (...) Nas sedam braće / sestara, nas / sedam sinova. I naše sestre. / I naše tri sestre / pjevaju. (...) Nas sedam braće. Stojimo. (...) Nas sedam braće. Hej! / Nas sedam sinova* (Nas sedam braće, 2005: 53)

(18) *Kad sam bio tri moja brata i ja* (Tri moja brata, 2005: 66)

Kada je riječ o obiteljskome kontekstu, bitnim ga određuje pjesnikov osjećaj ponosa dok je s braćom i doživljava braće – velike. Temeljen je na kontrastu velik – malen u primjeru eliptičnih stihova (primjer 19). Kontrast je obilježje i sintagma koje se povezuju s danima sreće prije tragedije – *bijel* i danima tuge – *crn* u primjeru (20).

(19) *Ja malen, / a mi visoki* (Nas sedam braće, 2005: 53)

(20) *Okujte, seljani, gvozdanim okovima / crnu tugu mrtvačnice, / neka jutro, jutro bijelo, / više nikada ne potamni* (Bez naslova, 2005: 49)

Gotovo ustaljena uporaba pojedinih zamjenica i brojeva uz određene imenice koji se ponavljaju može se odrediti obilježjem Pupačićeva stvaralaštva.

4. ZAKLJUČAK

Zbirka *Mladići* izabrana je kao primjer teksta koji pripada ranoj fazi Pupačićeva stvaralaštva. Kvantitativnom metodom utvrđivala su se morfološka i leksička obilježja zbirke. Složenost njegova teksta analizirana je na temelju leksičke gustoće i leksičke raznolikosti. U cijeloj je građi udio samoznačnih pojava – 61,76 %, a suznačnih 38,24 %. Samoznačnih je pojava ukupno 1300, a ukupan je broj pojava 2105, što rezultira prosječnom leksičkom gustoćom od 0,62. Ako se promotre pojedinačno pjesme u zbirci, raspon je leksičke gustoće 0,5 (*Vijesti, Moji ljudi, moj mir i moja djevojka*) – 0,79 (*Strujanja*). U našem je korpusu ukupno 665 samoznačnih natuknica, što rezultira prosječnom leksičkom raznolikošću – 0,32. Ponavljanje je bitna odrednica Pupačićeva pjesništva te je manji udio pojava zabilježenih samo jednom – 20,99 %. Najzastupljenija vrsta riječi nakon imenica i glagola u Pupačićevu je stvaralaštvu zamjenica, a zamjenica *moj* četvrta je najzastupljenija riječ u korpusu. Nakon zamjenica slijede veznici, čiji je udio tek nešto manji od deset posto – 9,5 %. Sintagmatske veze sa zamjenicom *moj* kao zavisnom

sastavnicom donose i motive koji su dominantni u Pupačićevu stvaralaštvu. Zastupljenost pojedine vrste riječi tumači se stilom autora ili odrednicom tekstne vrste/teksta kojemu pripada. Tako se visok udio zamjenica (posebice posvojnih zamjenica *moj* ili *tvoj*) te veznika i intenzifikatora *i* tumači obilježjem Pupačićeva stila. Najzastupljenije samoznačnice jasno označavaju dva temeljna motivsko-tematska odredišta u zbirci – zavičajni i obiteljski.

LITERATURA

- BARIČEVIĆ, Valentina i Martina KEKELJ. 2009. „Udio vrsta riječi u tekstu na primjeru Lukina i Ivanova evanđelja”. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik* 2, 8: 170–182.
- BAŠIĆ, Marijana i Sanja BARIČEVIĆ. 2018. „Morfološka i leksička obilježja poetskoga diskursa Vesne Parun”. *Hum: časopis Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru* 13, 20: 29–65.
- BAŠIĆ, Marijana i Zrinka JELASKA. 2013. „Zastupljenost padežnih značenja u hrvatskome jeziku”, *Prvi, drugi, inii jezik: Hrvatsko-makedonske usporedbe / Prvi, vtor, drug jazik: Hrvatsko-makedonski sporedbi*. Ur. Lidija Cvikić i Elena Petroska. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo: 264–283.
- ČEŠI, Marijana. 2016. „U kojoj mjeri učenici na kraju obveznoga obrazovanja vladaju hrvatskim standardnim jezikom?”. *Hrvatski jezik* 3, 4: 12–18.
- ČEŠI, Marijana. 2015. *Ovladanost standardnim hrvatskim jezikom na kraju obveznoga obrazovanja*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
- FRANKOVIĆ, Sanja. 2016. „Metaforške i metonimijske slike vode u pjesništvu Josipa Pupačića”. *Croatica et Slavica Iadertina* 12/1: 179–198.
- JELASKA, Zrinka. 2010. „Dvojbane podjele vrsta riječi: samoznačnost i promjenjivost”, *Jezična skladnja – zbornik o šezdesetogodišnjici prof. dr. sc. Ive Pranjkovića*. Ur. Lada Badurina i Vine Mihaljević. Visoko – Zagreb: Udruga đaka Franjevačke klasične gimnazije: 101–127.
- JELASKA, Zrinka i Valentina BARIČEVIĆ. 2012. „Leksička jednostavnost i značenjska složenost rječnika Ivanova evanđelja”, *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik* 1, 13: 102–137.
- JELASKA, Zrinka i Melita KOVAČEVIĆ. 2001. „Odnos glagola i imenica u ranome jezičnome razvoju”, *Drugi hrvatski slavistički kongres, Zbornik radova I*. Ur. Dubravka Sesar i Ivana Vidović-Bolt. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo i Filozofski fakultet: 441–452.
- JELASKA, Zrinka, Melita KOVAČEVIĆ i Maja ANĐEL. 2002. „Morphology and semantics – the basis of Croatian case”. *Pre-and Protomorphology: Early phases of Morphological Development in Nouns and Verbs*. Ur. Maria D. Voeikova i Wolfgang U. Dressler. München: LINCOM Europa: 177–189.
- JOSIĆ, Ljubica. 2021. *Hrvatska lingvostilistika*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: Stilistika.org.
- LANOVIĆ, Nina. 2001. „Prijedlog lingvističko-stilističkog pristupa analizi književnog (pjesničkog) teksta”. *Suvremena lingvistika* 51–52, 1–2: 123–141.

- LEMACE, Tin. 2017. *Poetičke simetrije u pjesništvu Josipa Pupačića*. Biakova: Biakova.
- MIHANOVIĆ, Nedjeljko. 1982. „Josip Pupačić”. Nikola Milićević. Josip Pupačić. *Izabrana djela*. Prir. Nedjeljko Mihanović. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske: 235–246.
- MIJOVIĆ KOČAN, Stijepo. 1998. *Josip Pupačić u književnosti i novinarstvu*. Zagreb: Školske novine.
- MOGUŠ, Milan, Maja BRATANIĆ i Marko TADIĆ 1999. *Hrvatski čestotni rječnik*. Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta, Zagreb.
- MILIĆEVIĆ, Nikola. 1982. „Križ patnje i kamen vjere (Pjesnički rad Josipa Pupačića)”. Nikola Milićević. Josip Pupačić. *Izabrana djela*. Prir. Nedjeljko Mihanović. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske: 191–214.
- PRANJKOVIĆ, Ivo. 2006. „Hrvatski jezik i biblijski stil”. *Raslojavanje jezika i književnosti. Zbornik radova 34. seminara Zagrebačke slavističke škole. Ur. Krešimir Bačić. Zagreb: FF press: 23–32.*
- PUPAČIĆ, Josip. 2005. *Pjesme. Autobiografska proza*. Zagreb: Ex Libris.
- RADIĆ, Željana, Jelena KUVAČ KRALJEVIĆ i Melita KOVAČEVIĆ. 2010. „Udžbenik kao optičaj ili prepreka leksičkomu razvoju”. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik* 1, 9: 43–59.
- SILIĆ, Josip i Ivo PRANJKOVIĆ. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- SLAMNIG, Ivan. 1986. *Sedam pristupa pjesmi*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- TOMAŠIĆ, Adriana i Mirela BRKIĆ. 2012. „Udio vrsta hrvatskih riječi u sva četiri kanonska evanđelja”. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik* 1, 13: 85–101.

PRILOG 1. Najčešće natuknice u zbirci *Mladići* i njihov položaj u *Čestotniku*

Položaj	Mladići		Položaj u Čestotniku
	Natuknica	Broj pojavnica	
1.	biti ¹⁰	153	2.
2.	i	120	1.
3.	u	52	3.
4.	moj	45	29.
5.	ja	37	8.
6.	da	32	4.
7.	sebe	28	10.
8.	mi	26	34.
9.	svoj	23	22.
10.	koji	21	7.
11.	kuća	17	99.
12.	more	17	159.
13.	na	17	6.
14.	ona ¹¹	17	
15.	se ¹²	17	
16.	tvoj	17	69.
17.	a	16	13.
18.	kao ¹³	16	19.
19.	ne	16	11.
20.	ti	16	20.
21.	naš	15	52.
22.	brat	14	337.
23.	ruka	13	55
24.	braća	12	479.
25.	gledati	12	97.
26.	iz	12	23.

¹⁰ Pomoćni glagol *biti* kao suznačan glagol zabilježen je 100 puta, a kao samoznačan glagol 53 puta. Stoga je suznačan glagol *biti* druga po čestotnosti riječ u Pupačićevoj zbirci.

¹¹ U tablici se navode svi oblici osobne zamjenice u jednini i množini: *on, ona, ono, oni, one, ona*, u *Čestotniku* je naveden samo oblik muškoga roda *on*. Podatci za druge oblike nisu navedeni.

¹² Ovdje se navodi *se* kao čestica.

¹³ Uz *kao* zabilježen je i oblik *ko*.

Položaj	Mladići		Položaj u Čestotniku
	Natuknica	Broj pojavnica	
27.	rijeka	11	290.
28.	imati	10	32.
29.	moći	10	21.
30.	oni	9	
31.	dati	8	96.
32.	doći	8	93.
33.	mir	8	264.
34.	ni	8	46.
35.	pjevati	8	260.
36.	sedam	8	456.
37.	što	8	15.
38.	taj	8	16.
39.	tko	8	88.
40.	vrata	8	136.
41.	za	8	9.
42.	jer	7	53.
43.	kosa	7	357.
44.	ljudi	7	81.
45.	nebo	7	158.
46.	od	7	17.
47.	pa	7	39.
48.	po	7	40.
49.	prst	7	244.
50.	sestra	7	322.
51.	slušati	7	243.
52.	voljeti	7	190.
53.	znati	7	38.
54.	bijel	6	165.
55.	ili	6	30.
56.	kad	6	37.
57.	lijep	6	181.

Položaj	Mladići		Položaj u Čestotniku
	Natuknica	Broj pojavnica	
58.	pitati	6	245.
59.	sin	6	257.
60.	star	6	82.
61.	sunce	6	132.
62.	žena	6	86.
63.	dalek	5	324.
64.	djevojka	5	318.
65.	drug	5	
66.	dvije ¹⁴	5	76.
67.	glas	5	117.
68.	jezero	5	476.
69.	ko	5	
70.	nemati	5	74.
71.	nositi	5	186.
72.	njezin	5	256.
73.	oblak	5	263.
74.	otac	5	133.
75.	smijati	5	370.
76.	šuma	5	268.
77.	tri	5	188.
78.	umoran	5	422.
79.	visok	5	183.
80.	voda	5	112.
81.	ali	4	27.
82.	boja	4	175.
83.	brijeg ¹⁵	4	475.
84.	crn	4	141.
85.	dijete	4	205.

¹⁴ U *Čestotniku* zabilježen je samo oblik dva.

¹⁵ Uz oblik *brijeg* pojavljuje se i oblik *breg*.

Položaj	Mladići		Položaj u Čestotniku
	Natuknica	Broj pojavnica	
86.	dobrojutro ¹⁶	4	
87.	duša	4	198.
88.	kako	4	31.
89.	kazati	4	103.
90.	mladić	4	435.
91.	noć	4	105.
92.	njegov	4	58.
93.	oko	4	297.
94.	odlaziti	4	377.
95.	on	4	5.
96.	otići	4	203.
97.	pjesma	4	197.
98.	pred	4	91.
99.	prozor	4	175.
100.	pustiti	4	342.

¹⁶ *Dobro* je zabilježeno u *Čestotniku* na 90., a *jutro* na 337. mjestu. Ovdje se pozdrav *dobrojutro* navodi kao u Pupačićevoj pjesmi *More* te se određuje kao usklik.

SOME FEATURES OF PUPAČIĆ'S LEXIC IN THE COLLECTION OF POEMS *MLADIĆI*

SANJA BARIČEVIĆ

ABSTRACT

A poetic text can be analysed using different methods that belong to the field of linguistic stylistics. In this paper, the quantitative method is used in order to analyse the morphological, morphosyntactic, and lexical characteristics of Josip Pupačić's early work, namely his first published collection *Mladići* (1955). The lexical diversity and lexical density of this text are determined, thus providing an insight into the representation of certain types of words and the richness of the lexicon. Lexical density and lexical diversity support the claim about the simplicity of Pupačić's style and repetition as its essential determinant. The representation of certain types of words is connected with the stylistic characteristics of Pupačić's text. A greater representation of certain types of words such as pronouns and connectors is also interpreted as an important feature. The most represented parts of speech after nouns and verbs are pronouns, and the possessive pronoun *mine* is the fourth most represented word in the corpus. Syntagmatic connections with the pronoun *mine* and the possessive pronouns as dependent components also evoke motifs that are constant in Pupačić's work. The most represented words are singled out and analysed as ideational-motive constants of the first phase of his work. The meaning layer of the text is interpreted based on the most frequent lexemes in the text, such as *house, sea, brother, brothers, sister, sky, water, river, etc.*, confirming two complexes in his work – animistic-pantheistic and family complex (Lemac 2017).

KEYWORDS:

Josip Pupačić, Mladići, lexical diversity, lexical density, morphological and lexical features